

עומקא דפרשה

- בורא מאורי האש
- הבדלה בתפילה
- אחיית הכשמים והכוס
- איחור ההבדלה
- אכילת מזונות קודם הבדלה
- שער הציון
- שתויי יין בכיאת מקדש

- במצות קידוש והבדלה
- קידוש והבדלה חדא מילתא
- שורש מצות הבדלה
- חיוב נשים בהבדלה
- הבדלה על יין החביב
- גדר הבדלה ללוות המלך
- הבדלה בחונן הדעת

פר' שמיני - בעניני הבדלה
בס"ד ערש"ק י"ט אדר ב' תשע"א

קידוש והבדלה חדא מילתא היא

הרב שלמה זלמן כהן

לע"נ הרה"ג ר' אריה זצ"ל בן יבלח"ר שמואל שליט"א הלוי

א. קושיא עצומה הקשו רבותינו האחרונים, לשיטת הרמב"ם והעומדים בשיטתו, הבדלה מצוה דאורייתא היא, דהוי בכלל זכור את יום השבת לקדשו, א"כ כשם שבקידוש בעינן להזכיר יציאת מצרים, אמאי בהבדלה לא בעינן להזכיר זאת. [יעוין בזה, במנ"ח מצוה לא אות ה', ובתהילה לדוד סי' רעא ד"ה וראיתי. ודבר חידוש אשכחן דמבואר בספר המנהיג סי' סה משמיה דר' נטוראי, דכשאומו המבדיל בין ישראל לעמים, חשיב דמוכיר יציא"מ, דהא ביציא"מ הבדילנו מן העמים, יערש היטב].

ותו הקשו רבותינו, דבברכות (לג.) מבואר דליכא חיובא להבדיל על היין, דבתחילה קבעו להבדלה בתפילה, העשירו קבעוה על הכוס, הענו חזרו וקבעוה בתפילה. והשתא אי הבדלה הוי דאורייתא, דהוי בכלל זכור את יום השבת לקדשו, א"כ כשם שבקידוש איכא דינא דזכרהו על היין, כן יהא בהבדלה. [יעוין בזה, בתורי"ד פסחים תנינא קו ע"א, ובמג"א סי' רעא סק"א, ובשאג"א שילהי סי' ס, כפ"ת סוכה לח, ועוד].

ב. והנראה בזה בעזה"י, דהנה בספה"מ להרמב"ם (עשה קנה) כתב, שצונו לקדש את השבת ולאמר דברים בכניסתו וביציאתו, נזכיר במ יציא"מ וקדוש היום ומעלתו והבדלו משאר הימים הקודמים ממנו והבאים אחריו, והוא אמר יתברך זכור את יום השבת לקדשו, כלומר זכרהו וקדשהו בברכה, ובכאור אמרו זכרהו על היין בכניסתו וביציאתו, כלומר הבדלה שהיא ג"כ חלק מזכירת שבת ומתקנת מצותיה. וע"ע בספה"מ מהדורת רש"פ.

חזינו מדבריו, דקידוש והבדלה ענין אחד הוא, ותרווייהו עולין בקנה אחד, דקידוש נמי ענין של הבדלה הוא, והבדלה נמי ענין של קידוש הוא. ולפי"ז אף דכתב דבעינן שנזכיר במ יציא"מ וכו' והבדלו משאר הימים, אין הכוונה דבתרווייהו בעינן שנזכירם, אלא סגי דמבין שניהם נזכירם, ומצטרפי אהדדי לקיום מצוה אחת. ולפיכך סגי דבכניסתו הוא מייחד השבת דרך שבח והזכרת יציא"מ, וביציאתו הוא מזכיר הבדלתו משאר הימים.

ומענה מיושב שפיר אמאי לא בעינן להזכיר יציא"מ בהבדלה, משום דסגי במאי דמוכרין בקידוש, וכן סגי במאי דבקידוש זכרהו על היין. ונמצינו למידין לפי"ז, דאדם ששכח או נאנס ולא הזכיר יציא"מ בכניסת השבת, אזי יזכירו בהבדלה. וכן כשלא קידש על היין בכניסת השבת, אזי ביציאתה יצטרך להבדיל על היין, וצ"ע. [ועי' בצ"פ ריש פכ"ט משבת דבקידוש בעינן דוקא הזכרה בפה, ובהבדלה סגי בלב].

ג. ומראה טבא אשכחן בתוס' השלם עה"פ (בראשית פ"א פ"ד) והוי לאותות ולמועדים ולימים ולשנים, דכתבו והילך לשונם, ומועדים, כתיב מלא בו"ו, ששה ימים שצריך לקדש על היין, אלו הן פסח שבועות כיפור סוכות שמיני עצרת ראש השנה. ורמז לדבר, אין שום פסוק בשירי השירים מתחיל בו"ו רק וחכך כיון הטוב, וכן במזמור ברכי נפשי את ד' בספר תהילים אין שום פסוק מתחיל בו"ו רק ויין ישמח לבב אנוש, עכ"ל.

והדברים טעונים דרישה ופרישה, מהו דכתבו בין המועדים את יוהכ"פ, הא אין מקדשין ביוהכ"פ על היין וכמפורש בעירובין מ ע"ב. ולהמבואר איכא למימר דהכונה היא להבדלה דיוכ"פ, דהבדלה נמי כקידוש הוא. ובפרט לפמש"כ המאירי בברכות (כז:): דההבדלה קידוש הוא לשבת, וכן יעוין ברוקח עה"פ זכור את יום השבת לקדשו (שמות פ"ב פ"ח) כתיב לקדשו ויקדשהו, הזכיר קידוש בתחילתו וסופו, לומר קדשהו מלפני קידוש היין, ומלאחריו בהבדלה על היין. וכיו"ב כתב הרלב"ג (שם) דקידוש והבדלה נכלל בתיבת קידוש, כי הקידוש הבדל דבר מדבר.

איכרא, דיותר נראה דאיכא לאוקמא לדברי התוס', בחולה שצריך לאכול ביוהכ"פ, דקמ"ל דבעי לקדושי אכסא דחמרא, וזהו חידוש עצום, דבפשטות הכרעת הפוסקים אין לקדש ביוהכ"פ, ואפילו כשחל בשבת, דהוי חשש ברכה לבטלה, וכיצא מפורש מפי ההנהנים הגדולים, מרנא המשנ"ב בשילהי סי' תריח, ומרנא האו"ש בפ"ד מעבודת יוהכ"פ ה"א.

במצות קידוש והבדלה

הרב אריה שפירא

במצות קידוש היום בשבת נחלקו רבותינו הראשונים זתע"א דלהרמב"ם רפכ"ט שבת ההבדלה הוי מה"ת דצריך לזכרהו בכניסתו וביציאתו בכניסתו בקידוש וביציאתו בהבדלה עכ"ל וכ"כ רבינו החינוך [מצוה ל"א] והרב המגיד שם הביא לשיטת החולקים דהבדלה הוי דרבנן, והמנחת חינוך שם הקשה דבגמ' דפסחים [ק"ז]: אמר רב אחא בר יעקב וצריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום כתיב הכא למען תזכור את יום וכתוב התם זכור את יום השבת לקדשו, ולהרמב"ם והחינוך דגם הבדלה הויא בכלל זכרה דאורייתא למה אינו מזכיר בה את יציאת מצרים, יעו"ש.

והנה בפ"י רבינו חננאל גאון ז"ל פ' בתרא דפסחים (ק"ז). מבואר דס"ל דיין דקידושא ואבדלתא ג"כ הוי מה"ת, וכן פירש המפרש בנזיר ג. דכתיב זכור כו' זכרהו על היין אין לי אלא בכניסתו וביציאתו מנין כו', וכיוצא בזה הביא הביאור הלכה מהגרע"א דמהר"ן והרשב"א בסוגיא דנר חנוכה ונר ביתו מוכח דקידוש על היין או על הפת מדאורייתא, וכן מוכח מהרא"ש בערבי פסחים דבתפלה אינו יוצא יד"ח קידוש יעו"ש, והשאגת ארי' סימן ס' תמה טובא דלפי"ז גם הבדלה על הכוס הוי מן התורה [והיינו דכיון דלהרמב"ם והחינוך הבדלה דאורייתא היא הרי יש בה דין זכרהו על היין], והרי בברכות (לג.) אמר רבי חייא בר אבא משמיה דרבי יוחנן דבתחלה קבעוה אנשי כנסת הגדולה להבדלה בתפלה העשירו קבעוה על הכוס הענו חזרו וקבעוה בתפלה, והרי איכא מאן דס"ל התם דמבדיל בתפלה אין צריך להבדיל על הכוס וש"מ דהבדלה על היין אינו מה"ת, וכן הביא בהערות שם מהמג"א או"ח ריש סימן רע"א דהוכיח מגמ' זו דקידוש והבדלה על היין אינם מה"ת.

ונראה לומר בזה בעזה"י עפ"י לשון הרמב"ם בסה"מ [מ"ע קנ"ה] על הפסוק זכור את יום השבת לקדשו כלומר זכרהו וקדשהו בברכה ובבאור אמרו זכרהו על היין בכניסתו וביציאתו כלומר הבדלה **שהיא גם כן חלק** מזכירת שבת ומתקנת מצותיה כו' עכ"ל. ומבואר ומדויק בלשון הרמב"ם דקידוש והבדלה אינם ב' מצוות חלוקות שנמנות למצוה אחת אלא הכל הוי חלק ממ"ע אחת דזכירת שבת וקידוש בכניסתו וביציאתו וההבדלה הוי חלק מזכירת הקידוש עצמה, וזהו מש"כ שם הרמב"ם בתוך לשונו להזכיר את מעלתו **והבדלתו** משאר ימים הקודמים ממנו והבאים אחריו והיינו דגם קידוש ענין הבדלה הוא וגם הבדלה קידוש היא, ועל אותה הזכירה דבכניסתו וביציאתו יליף רב אחא בר יעקב דצריך להזכיר את יציאת מצרים והזכירת יצי"מ דקידוש מהני גם להבדלה דהכל הוי זכירה אחת.

ולפי"ז נראה לבאר לדעת רבינו חננאל הר"ן הרשב"א והרא"ש דכיון דהקידוש והבדלה הוו מ"ע דזכירה אחת דבכניסתו וביציאתו ע"כ הדין דזכור על היין דאורייתא מתקיים בפעם אחת להקידוש וההבדלה יחד דבזה כבר זכר את השבת על היין ורק אנשי כנסת הגדולה לאחר שהעשירו קבעו ההבדלה עצמה על היין, ובזה נראה לדון בהוכחת רבינו הגרע"א ממה שדנו התוס' שבועות כ. דקידוש על היין דאורייתא דש"מ דס"ל דהבדלה אינה מה"ת דהרי היין דהבדלה ודאי הוי דרבנן כנ"ל, ולפמש"כ הרי אף אם קידוש על היין דאורייתא והבדלה ג"כ דאורייתא מ"מ סגי ביין דקידוש מה"ת גם להבדלה שעמה והיין דהבדלה הוי רק דרבנן, אלא דיל"ע בזה בל' המפרש בנזיר דלעיל דאין לי אלא בכניסתו וביציאתו מנין, וצריך עיון.

ולפי"ז יצא דשוטה שהתפקח בתוך השבת לא יוכל להוציא פקח בהבדלה דלגביו זו פלגא מצוה דאורייתא ולאו מצוה שלמה, וה"נ מי שלא קידש לא יוכל להבדיל ועי'.

גליון זה מוקדש לעילוי נשמת

ידידנו ורענו הארי שבחבורה ידיו בלו במלחמתה של תורה הרב הגאון המופלג בתורה ויראת שמים

רבי אריה בלוך זצ"ל ב"ר שמואל הלוי • יהי זכרו ברוך

הוקדש ע"י בני החבורה בישיבת עטרת שלמה - מודיעין עילית

בשורש מצות הבדלה

הרב מאיר רותן

לע"נ ידידנו ורענו הבלתי נשכח הרה"ג ר' אריה בלוק זצ"ל, המופלג בלמדנותו, היה צולל במי הדעת מעמיק וחוקר בכל סוגיא ומעלה צדדים וצידי צדדים ומנפה בני"ג נפות. יה"ר שיהיה מליץ יושר על בני החבורה ונזכה במהרה לגאולה שלמה ותחיה"מ אמן.

הנה בשורש מצות הבדלה יש לחקור האם הוי מהלכות השבת כלומר דהשבת מחייבת הבדלה להיבדל מהחול. או"ד דהוי מהלכות החול דהחול מחייב היבדלות מהשבת והוי דין בהשבעו להבדיל החול מתוך השבת. ויש לומר צד ג' דיסוד מצות הבדלה היא להבדיל בין הקודש והחול. ויש לומר בעוד נוסח האם זמן הבדלה הוא ביציאת השבת דיציאת שבת מחייב הבדלה, או"ד כניסת החול מחייב הבדלה.

והנה בשו"ע יו"ד שמ"ח,ב איתא דמי שמת לו מת בשבת שיבדיל אחר שיקבר. ומבואר שם בש"ך ובט"ז דהיינו עד סוף יום ג'. ובט"ז שצ"ו ס"ק ב' הביא דרבנו יהודה היה אונן במוצ"ש ולא הבדיל ולמחר ביום א' אחר הקבורה לא רצה ג"כ להבדיל מאחר שהיה פטור בשעת חיוב הבדלה, ומהר"ם חולק דחייב עד יום ג' והרא"ש ס"ל כר"י. ויש לעמוד בשורש פלוגתתם. ובעיקר צ"ב מ"ש מכל מי ששוכח הבדלה או אנוס שיש לו דין תשלומין עד יום ג'.

והנה הרמב"ם פכ"ט משבת ה"ב כ' דמותר לברך ברכה"ז והבדלה על כוס אחד והשיג הראב"ד דלא הותר כן אלא כשאין לו אלא כוס אחד ומשום דאין עושין מצות חבילות וכ' עלה המ"מ וז"ל רבינו סבור דברהמ"ו והבדלה הכל הוא על מה שעבר שחייב הבדלה אינו בשביל הזמן ההוא והעתידי שהוא חול אלא בשביל הזמן שעבר שהיה שבת עכ"ל. ומבואר דפלוגתת הרמב"ם והראב"ד הוא בזה דלהרמב"ם שורש הבדלה הוא מהלכות השבת דהשבת מחייבת הבדלה, ולכן מישך שייך הבדלה עם כוס ברהמ"ו דשניהם הוא מדין השבת וא"ז נקרא חבילות דשניהם הוא מענין השבת, אך הראב"ד ס"ל דהוא על זמן החול ולכן נקרא חבילות חבילות דברהמ"ו מדין השבת והבדלה מדין החול.

והנה המ"מ פכ"ט משבת ה"א כ' דמקור חובת הבדלה מדאורייתא הוא מדכתיב להבדיל בין קודש לחול ומבואר דהמצוה היא הבדלה בין קודש לחול וא"ז מהלכות החול אלא דין להבדיל.

וכידוע דעת הרמב"ם דחובת הבדלה היא להזכיר את השבת דרך שבת וקידוש ביציאתו כמו בקידוש דיש דין בכניסתו, וכ"ה בסה"מ עשה קנ"ה דחובת הבדלה נלמד מדכתיב זכור את יום השבת לקדשו וביותר יש לדקדק במשון הרמב"ם בסה"מ שם דכתב לבאר ענין הבדלה להזכיר בזה גודל היום ומעלתו והבדלו משאר הימים הקודמים ממנו והבאים אחריו וכי עכ"ל. ומבואר דדין הבדלה הוי ממעלת השבת להבדילה משאר הימים.

ונראה דזהו שורש פלוגתת הר"י והמהר"ם במי שהיה אונן כל מוצ"ש והיינו דהר"י והרא"ש ס"ל דשורש מצות הבדלה זמנה הוא בכניסת החול והוי דין להבדיל החול מן השבת וא"כ שפיר קאמר דכיון דהיה פטור בשעת כניסת החול תו אין חייב בהבדלה ואין בזה תשלומין כיון דכבר נפטר מהבדלה אך המהר"ם ס"ל דהדין הבדלה הוי דין בהשבת ולכן לא שייך בזה תשלומין עד יום ג' ודו"ק.

והנה בחי' מרן ר"י הלוי שבת פכ"ט כ' לחקור בגדר איסור עשיית מלאכה לפני הבדלה, אם הוא כאיסור אכילה לפני הבדלה דהוא משום חובת הבדלה ומצות הדמיה עליה היא האוסרתו בכל אלו והוכיח כן בשי' הרמב"ם והר"י ולכן כ' הר"י דאמירת ברוך המבדיל הוי הבדלה גמורה למיפק בה חובת הבדלה, אך כ' דשאר הפוסקים חולקים על הר"י וס"ל דלאו משום חובת הבדלה הוא שנאסר בעשיית מלאכה אלא הוא דין בפנ"ע מדיני שבת שאסור בעשיית מלאכה עד שיבדיל ולכן אמירת ברוך המבדיל אי"ז דין הבדלה אלא רק להתירו במלאכה והביא לשון רש"י בשבת קנ: ד"ה המבדיל בין קודש לחול להיכרא בעלמא ללוות את המלך ע"כ. ומפורש דעצם הבדלה דין אחר הוא לה שהוה רק להיכרא בעלמא ולא לקיומי בה מצות הבדלה כלל ומדין כבוד שבת הוא שלא יעשו מלאכה ביציאתו עכ"ל. הנה מבואר בהגרי"ז דלשי' רש"י איכא ב' דיני הבדלה חדא להבדיל ממלאכה ועוד עיקר מצות הבדלה, וצ"ב מהו גדר דין הבדלה להבדיל ממלאכה ובשלמא דין הבדלה הוא מדין ללוות המלך אך מהו דין הבדלה ממלאכה וכמ"כ יש לעיין לשי' הרמב"ם דאסור במלאכה קודם הבדלה מה שייטא איסור מלאכה לגוף ההבדלה.

והמתבאר ע"כ דשורש דין הבדלה לשי' רש"י יסודה מהלכות העתיד והחול דצריך להבדיל החול מן הקודש וזה עיקר חובת הבדלה וא"כ ע"כ דין הבדלה לא אוסר במלאכה דהא דין מלאכה זה מהלכות השבת ולא מהלכות החול אלא דין אחר הוא מדין כבוד שבת להוסיף ביציאתו וע"ז מהני דין אמירת ברוך המבדיל להוריד דין התוספת שבת, אך הרמב"ם ס"ל דגדר דין הבדלה הוא מהלכות השבת דמחייבת היבדלות מהחול וא"כ זה סיבה נמי לאסור במלאכה קודם שיבדיל ולאו משום קדושת היום אלא דינא הוא להבדיל השבת מחול ודו"ק.

חיוב נשים בהבדלה

הרב הלל גרוסברד

לע"נ הרה"ג ר' אריה זצ"ל בן יבלח"ט ר' שמואל שליט"א הלוי

בבית יוסף סוף סי' רצ"ו מביא מהארחות חיים שכתב דנשים אינן מבדילות לעצמן דאין חיוב הבדלה תלוי בחיובים דשמירת השבת אלא כל עיקר חיוב הבדלה מדרבנן הוא ואסמכוהו הקרא. וביאר בב"ח שם כונתו דהנה שיטת הרמב"ם היא שהבדלה חיובה מדאורייתא והוא בכלל מ"ע דזכור את יום השבת זכרהו בכניסתו וביציאתו ולפי שיטתו נשים שחייבות בקידוש מטעם דהוקש זכרהו דשמירה ה"ה דחייבות בהבדלה אמנם דעת הארחות חיים אינו כן אלא הבדלה עיקר חיובה מדרבנן ואשר ע"כ הוי ככל מ"ע שהז"ג שנשים פטורות.

המגיד משנה הל' שבת ריש פכ"ו כ' דאף לשיטת שהבדלה דרבנן מ"מ נשים חייבות דדומיא דקידוש תיקונוהו וכיון שחייבות בקידוש ה"ה דחייבות בהבדלה ולא ס"ל לסברת הארחות חיים דהבדלה חלוק משאר חיובי דשבת שאף נשים חייבות ובפמ"ג במ"ז סק"ז כ' להכריח כסברת הארחות חיים דהרי הבדלה הוא בחול וכיון שכן אינו שייך לחיובי דשבת ואין מקום לחייב נשים והנה מבואר מדבריו דכל זה לשיטת שהבדלה דרבנן אבל אם הבדלה דאורייתא ניחא שפיר דשווה הבדלה לשאר חיובי דשבת שנשים חייבות והדברים צ"ב דהרי מוכרח מהא דהבדלה בחול שאין זה מחיובי דשבת ומ"ל שחיובה מדאורייתא.

והנה עיקר דבריו שהבדלה בחול צ"ב דלכאורה הרי זה כל עיקר ההבדלה להוציא את השבת ע"י שמבדיל בדברים וממצות השבת הוא ולמה יחשב זה למצוה בחול ויש לפרש דכוונתו לדין שאם לא הבדיל במוצ"ש מבדיל והולך כל השבת כולה עד יום ד' ובזה הרי כבר אין זה זמן דיציאת השבת ובע"כ דהוא מצוה דחול ולפ"ז א"ש כוונת הפמ"ג דאם הבדלה דאורייתא אז חשיב הבדלה מחיובי דשבת כיון דמצוה במוצ"ש שהוא מכלל חיובי דשבת וכמש"נ ומה שיש דין שאם לא הבדיל מבדיל כל השבת כולה זהו דין דרבנן נוסף על עיקר החיוב דאורייתא (וכ"כ המנ"ח מצ' לא' אות ט' ע"ש) אבל אם הבדלה דרבנן אז מסתבר לומר שהדין שמבדיל והולך הוא דין אחד עם עיקר התקנה דהבדלה וא"כ מוכח שהוא חיוב דחול.

עוד יש לבאר בזה באופן אחר דחלוק הבדלה מקידוש אף לשיטת שהבדלה דאורייתא, דבקידוש הוא מדיני היום שמחייב בקידוש והוא ממצות היום כמו סעודות שבת משא"כ הבדלה דאף שנלמד ג"כ מזכור את יום השבת מ"מ המצוה היא להבדיל את יום השבת משאר ימים ואין זה מצוה דתלוי ביום השבת וע"כ אף שמצוה בחול יש לנו לחייב נשים דומיא דקידוש דתרויהו מחד קרא נפקא מזכור את יום השבת לקדשו אבל אם הבדלה מדרבנן אז מה שיש לדון לחייב נשים הוא מטעם דתיקונוהו דומיא דקידוש כמש"כ המ"מ ובזה נקט הפמ"ג דבשלמא אם הבדלה היה מחיובי היום אז יש לנו להשוותו לקידוש אבל מאחר ומצוה בחול וא"ז מדיני השבת אין סברא לומר בזה דתיקונוהו דומיא דקידוש.

ובעיקר הדברים שנתבאר דחלוק קידוש מהבדלה יש לבאר בזה עוד דהנה במנ"ח תמה מדוע אין מזכירין יציאת מצרים בהבדלה כמו בקידוש דילפינן זכירה זכירה שצריך להזכיר יצי"מ בקידוש וכי ודדבדלה ילפינן ג"כ מזכור מ"ט לא מזכיר בו את יצי"מ וע"ש שכ' דמ"מ עיקר מצות זכירה הוא בקידוש דווקא ולפמש"נ נ' לבאר דדווקא בקידוש שהוא מצות היום לקדש את עצמו של יום בזה יש דין להזכיר יצי"מ, שהרי השבת היא זכר ליציאת מצרים אבל הבדלה אינו מזכיר את עצמו של יום וע"כ אין שייך להזכיר בו יצי"מ.

ובדעת המגיד משנה שנקט דהבדלה דומיא דקידוש לחייב נשים ולא ס"ל לסברת הפמ"ג לחלק ביניהם שקידוש הוא מצות היום והבדלה הוא מצוה דחול נ' לפי שיטת הרמב"ם דס"ל שתוספת שבת לאו דאורייתא ואעפ"כ הדין הוא שמקדש על היום מבעוד יום ונמצא דאף קידוש מצוה אף בחול והביאור בזה כמבואר ברמב"ם שם פכ"ט ה"א וז"ל שמצות זכירה לאמרה בין בשעת כניסתו ויציאתו בין קודם לשעה זו מועט. ולפ"ז אין לנו מקור לומר שהבדלה הוא מצוה בחול משא"כ בקידוש דהרי דין שניהם שווה וכמש"נ.

בב"ח שם כתב דאם הבדלה דאורייתא אז ודאי נשים חייבות ובפמ"ג שם בתו"ד משמע שלא ברירא ליה הך מילתא ויש לבאר בזה בכונתו דד"ז תלוי במקור החיוב מצות הבדלה מדאורייתא אם ילפינן לה מזכור את יום השבת וכמש"כ הרמב"ם ולפ"ז ודאי נשים חייבות וכמו שמחויבות בקידוש אבל במ"מ מביא המקור למצות הבדלה משבועות יח: מהפסוק ולהבדיל וכו' ולפי זה אין לנו מקור לחייב נשים דאין לנו להשוותו לכל מצות היום דשבת שנשים חייבות כיון שהבדלה הוא מצוה דחול וכמש"כ הפמ"ג כנ"ל.

בדין הבדלה על יין החביב

הרב יהודה ליב סגל

כתב הרמ"א בס' רצ"ו ס"ב דנהגו להבדיל במוצאי פסח על השכר כיון שחביב עליו אז, מחמת שלא שתהו כל ימי הפסח. ויסוד הענין של מעלת חביב ככוס של ברכה, מבוואר בגמ' פסחים ק"ו ע"ב זימנין דחביבא ליה ריפתא מקדש אריפתא וכו'. ופי' הרשב"ם ועוד ראשונים, שאם היה רעב היה מקדש על הפת.

ויל"ע במי שחביב עליו מיץ ענבים יותר מן היין, על מה יקדש ויבדיל, דהנה בטור משמע (סי' ער"ב) דייני מגיתו אינו מצוה מן המובחר, וכן הוא במ"ב כאן סק"ה, אך יש לומר דכשעומד מול זה חביב אז עדיף לקדש על החביב עליו, שזהו המיץ ענבים.

והנה בב"י הקשה ע"ז למה רק "מותר" לקדש על הפת ולא "מצוה" לברך דוקא על הפת, ותמה מחמת כן על מנהג העולם שמברכין על היין, הרי בדרך כלל חביב להו מכלא ממשתייה [ועי' בא"ר שביאר הקושיא דמשמע ליה להב"י שאף בזמן חז"ל היו מברכין על היין ולא על הפת. דאילו על המנהג דידן אין להקשות, ד"ל דהוא משום שחיישינן לדעת ר"ת שאין מקדשין על הפת כלל]. ותירץ הב"י דמ"מ כיון שעושה כן מחמת המצוה שיש לברך לכתחילה דוקא על היין שפיר דמי. ומבוואר דכשיש לפניו ב' אפשרויות מצד א' מעלת יין, ומצד ב' מעלת חביב יעשה איך שירצה, ומעתה יש לדון לענין מי שחביב לו מיץ ענבים מייני, דלכאורה נראה דעד כאן לא אמרינן דחביב ומעלת יין שקולין זה כנגד זה, זהו דוקא לגבי פת, שלא מתקיים בזה כלל מה שאמרו חז"ל במעלת המקדש על היין (עי' בטור סי' רס"ט בשם רב טרנוואי גאון, דמשמע דסגולת רפואה שיש בקידוש ליל שבת הוא דוקא ביין). אבל לגבי יין מגיתו אין מעלת היין חשובה לדחותה, וכ"נ לכאורה, וצ"ע לדינא.

וכן נוגע ד"ז לגבי הבדלה, שגם שם יש מעלת חביב, וכמבוואר ברמ"א (סי' רצ"ו ס"ב) שבמוצאי פסח יבדיל על השכר מטעם חביבות, אף שהרי הפליגו חז"ל במעלת המבדיל על היין שהקב"ה קוראו קדוש ועושהו סגולה ונוחל עוה"ב, כמובא בטור סי' רצ"ו, ועי' שבועות ד"ח ע"ב דזוכה עי"ז לבנים זכרים, ולריב"ל שם זוכה לבנין ראויין להוראה (ועי' מ"ב סי' רצ"ו סק"ח דהכונה בחז"ל הוא יין דוקא ולא שכר). ומ"מ רואים שמעלת חביבות השכר קודם (ועי' תוס' שבת שם שכי' משום דחביב ביותר, וחייב לברך על חביב, וכמ"ש סי' רע"א סי"ב, עכ"ד). וצ"ע דשם מבוואר דשקולין הם, ואינו חייב לברך על החביב דוקא. ודבריו שם הם דלא כמג"א שם, ובמ"ב שם פסק כמג"א, א"כ כ"ש שיהיה אדם חייב לקדש ולהבדיל על החביב דוקא, אף שאינו כמעלת יין שעבר עליו מ' יום.

ויש שנהגו להקפיד בפרט בהבדלה להבדיל על היין דוקא מחמת המבוואר בגמ' שבועות הנ"ל [וצ"ע מנ"ל דייני מגיתו אינו בכלל זה. אמנם מטו כן משמיה דהגר"ח קנייבסקי שליט"א]. אמנם לפי הנ"ל צ"ע במי שערב לו יותר מיץ ענבים, דיי"ל שמדינא צריך לקדש דוקא על מיץ ענבים.

אך העירוני ד"ל דטעמו של הב"י הנזכר לעיל שייך בכל דבר שיש לו עדיפות ומעלה מצד הדין, שאם מחמת מעלה זו קעביד אין עליו טענה במה שלא רשאי לעשות על היין אף שערב לו פחות, וצ"ע לדינא.

[ויש לחלק בדין זה, בין מי שערב עליו טפי מיץ ענבים מייני, לבין מי שהיין אינו מקובל אצלו, עי' בבה"ל סי' רע"ב ס"ט שחילק בזה לענין אחר].

בגדר ברכת מאורי האש

כתב השו"ע סי' רח"צ ס"א: מברך על הנר וכו'. אבל במוצאי יוה"כ י"א שמחזר עליו, וזוהי שיטת הרשב"א בברכות דף נג בשם הראב"ד. והו"ד בב"י וז"ל "איכא למימר דמהדר אורו לפי שהיא כברכת הבדלה שמברך לבורא יתברך שהבדיל לנו בין זה היום לשאר הימים שכל היינו אסורים להשתמש בו ועכשיו אנו מותרים עכ"ל. [ועי' בפרישה אמאי בשבת אינו חייב מטעם זה].

ומבוואר דס"ל לראב"ד שזהו ענין וטעם ברכת במה"א דמוצאי"כ. וכטעם זה פירש המ"ב בס' תרכ"ד ס"ד את עיקר דין ברכת הנר דמוצאי"כ.

אמנם בראשונים (כן מבוואר ברמב"ן ברכות דף נ"ב, וברבינו דוד פסחים דף נ"ד) נראה לכאז' טעם אחר, דכיון שביי"כ נאסר להשתמש בנר [ואף שמוטו להנות מנהר מ"מ אסור להשתמש באופן של הדלקה והטבה מיוחדת] א"כ נחשב שנפסקה ליום א' ההנאה הזו, וכשהיא חוזרת צריכין לברך מחדש, דומיא דמברכין "יוצא אור" בכל בוקר כיון שנפסקה הנאת השמש בלילה וחוזרת בבוקר, [וביאר שם דטעמה דמ"ד דלא מברכין כלל אורו במוצאי"כ הוא משום דלא נחשב נפסקה הנאתה משום דאפשר להנות מנר דלוק].

ולפ"ז א"צ לחזר גם במוצאי"כ. וצ"ע שלא ראיתי שעמדו בכך שדברי הרשב"א אינם מוסכמים וצ"ע.

גדר הבדלה כמלוה את המלך

הרב אורי שחר

הנה דעת התוס' בברכות מג. דהבדלה נאמרת מיושב, וטעמם דבזה יש קביעות ושפיר מוציא את השומעים, אמנם דעת הכלבו והאגור שהבדלה נאמרת בעמידה וכתב הכלבו הטעם שהוא לכבוד המלך שאנו מלוין אותו ודרך לוייה מעומד, ובשו"ע פסק כדעת התוס' והרמ"א פסק לעמוד.

והנה, צ"ב בדעת הרמ"א, דהלא איתא בשבת קי"ט: ואמר ר' חנינא לעולם יסדר אדם שולחנו במוצ"ש אע"פ שאינו צריך אלא לכזית לפי רש"י שזהו כבוד שבת ללוותו ביציאתו דרך כבוד כאדם המלוה את המלך בצאתו מן העיר ע"כ, והשו"ע בסימן ש' פסק דין זה וכן כתב הטעם הנ"ל כדי ללוות את השבת ע"כ הרי להדיא שחז"ל תקנו לעשות סעודה מדין כבוד שבת ללוות את המלך, והרי הסעודה היא בישיבה ולא בעמידה, הרי לכאז' ששיך דין לויי בישיבה ומנין למד הכלבו שדין לויי המלך במוצ"ש בעמידה.

וביותר קשה, שהרי אם דין לויי הוא בעמידה, א"כ איך חוזר ומתיישב לסעוד סעודת מלוה מלכה הרי לדברי הכלבו זה סתירה ללויי.

ונראה לבאר, דהנה עצם מצות הבדלה שהוא ענין לויי מבוואר בפסחים קה. וכן מה שהוצא לעשות מלאכה לפני שמבדיל שצריך לומר ברוך המבדיל בין קודש לחול כמבוואר בשבת ק"נ: פירש"י שם שהוא להיכרא בעלמא ללוות את המלך.

ויש להבין דכיון שבמצות הבדלה כבר נתקיים דין לויי המלך, אם כן איך אפשר לחזור שוב וללוות את המלך ע"י סעודה במוצ"ש, ובשלמא אם היה חובה לעשות הבדלה במקום סעודה שפיר הוי מובן, שהכל ענין אחד, אבל השתא שהבדלה זו מצוה בפני עצמה, וסעודה במוצ"ש זו מצוה בפני עצמה ועל פי דין אין צריך אפ"י להסמיכם זה לזה, א"כ איך שייך לעשות לויי ולחזור ללוות שוב.

אלא נראה, דיש ב' עניני לויי, ונפק"מ לדינא, דהנה בסוטה מ"ו: אמר ר' יוחנן משום ר"מ כל שאינו מלוה ומתלוה כאילו שופך דמים ע"כ ומבוואר שם עוד בגמ' ששיעור לויי הרב לתלמיד עד עיבורה של עיר, והאיש לחבירו עד תחום שבת, והתלמיד לרב עד פרסה, וכן פסק הרמב"ם, והחפץ חיים בס' אהבת חסד פרק ב כתב שפלא על העולם שמקלין בזה, ושוב הביא שהסמ"ע כתב בשם הדרכ"מ דהאידינא אין נוהגין השיעורין הנ"ל דמוחלין על כבודם, אלא יש לילך עם חבירו עד השער או לפחות ד' אמות, וביאר החפץ חיים דאע"פ שבגמ' מתבאר שא"א למחול על לויי מ"מ י"ל שכל זה רק בלויי ד' אמות שזה א"א למחול משא"כ השיעורים הנ"ל אפשר למחול ע"כ.

ומבוואר דישנם ב' עניני לויי, וענין ד' אמות גם מבוואר בגמ' שם שכל המלוה לחבירו ד' אמות בעיר אינו ניזוק ע"כ והביאר בזה נראה דיש לויי שהוא ענין דרך ארץ שאם לא יעשה כן הרי זה בזיון לאורח, ולזה סגי בד' אמות, אמנם יש עוד ענין לויי ליתן לאורח כבוד כשיוצא לדרך וכמו שצריך לכבדו כשהוא נמצא בביתו כן יש לכבדו כשהוא יוצא מן הבית ועל ענין כבוד זה אמרו בגמ' שיעורין של פרסה וכו', ועל זה בלבד כתב הד"מ דהיום מוחלין, אבל על לויי של ד' אמות ל"מ מחילה, שיסוד דין לויי זה הוא בבעל הבית שעליו להתנהג בדרך ארץ.

ובזה יבואר בס"ד ענין לויי שבהבדלה, שהוא מיסד דרך ארץ שאין אפשר שאדם היה עסוק עם המלך כל השבת ע"י ששבת מכל ל"ט מלאכות, וכעת במוצ"ש מיד יתחיל להתעסק במלאכה לפני שילוה את המלך, ולכן צריך לעשות הבדלה, וזהו שכתב רש"י בשבת קנ שאמירת ברוך המבדיל הוא להיכרא בעלמא ללוות את המלך, והיינו שאין יסודו מדין כבוד אלא מיסוד דרך ארץ וכנ"ל.

אמנם חז"ל תקנו גם ענין לויי של כבוד וכמו לויי של אדם לחבירו וכנ"ל, והוא הסעודה ושם באמת מצינו הרבה דינים של ריבוי כבוד כגון פריסת מפה כמבוואר במ"ב סי' ש', ולכתחילה בבשר או שאר תבשילין ויש נוהגין להדליק נרות במוצ"ש יותר מימי החול כמבוואר במ"ב שם, אבל אמירת ברוך המבדיל אין בה הרבה עניני כבוד והיא גם לויי והענין הוא כנ"ל שיסודה מדין דרך ארץ.

ואשר על כן שפיר מובן מה שכתב הכלבו שיש לעמוד בהבדלה שכן היא הדרך בלויי, והיינו שההבדלה היא זמן הפרידה והיציאה מן הבית ואז באמת הדרך לעמוד, אבל אח"כ בדרך יושבין בעגלה ונוסעים וכדו' והיינו שיעור פרסה או עיבורה של עיר, שא"א לא עומדים בהכרח אלא יושבין בעגלה וכנ"ל. ובה נבואר דעת התוס' הנ"ל שס"ל שעדיף לישיב בהבדלה, והינומפני שרגילין אנו לומר הבדלה בתפילה והותרנו במלאכה ושפיר מתקיים כאן דין לויי המלך וזהו באמת בעמידה בשעת התפילה ונמצא שגם בכניסת שבת עומדים לקבל פני המלך וגם ביציאת שבת, אמנם דעת הכלבו שגם בהבדלה על היין יש לעמוד אע"פ שכבר הותרנו במלאכות מכיון שחז"ל תקנו לחזור ולהבדיל על היין.

והיוצא מכאן לדינא שהאומר ברוך המבדיל בין קודש לחול יש לו לעמוד לכז"ע, ועוד עולה מכאן לדינא דבפשוטו משמע שהתוספות ס"ל בישיבה רק מפני דבעינן שיהא קביעות, ולפ"ז אם מבדיל לעצמו בלבד יש לו לעמוד, דאמנם לפי המתבאר אפשר דס"ל לתוספות דאין לחוש כלל לענין עמידה בהבדלה על היין שהרי כבר יצאנו יד"ח בהבדלה שבתפילה.

הבדלה בחונן הדעת

הרב שלוי חיים ברקלי

המ"ב בסי רצ"ד סק"ב הביא בשם הירושלמי (פ"ה סוף ה"ב) הטעם שקבעו לומר הבדלה בחונן הדעת - מפני שאסור לתבוע צרכיו קודם הבדלה, ע"כ, ומשמע שהכוונה לברכות האמצעיות שבשמו"ע, וכן מפורש בשו"ע הגר"ז.

ותמוה, דהא הטועה בשבת והתחיל תפילת החול - גומר אותה ברכה שנזכר בה שטעה ורק אח"כ ממשיך בתפילת שבת (סי רס"ח ס"א), וביאר שם המ"ב הטעם דבדין הוא דבעי לצלויי י"ח ברכות בשבת כמו בחול, ורק משום כבוד שבת לא אטרחוהו רבנן ותקנו ברכה אחת אמצעית לשבת (כדאיתא בברכות כ"א), ולכן בדיעבד שהתחיל הברכה - גמורה, שהיא ראויה לו מן הדין, ע"כ.

ועל הירושלמי גופא לא קשיא, דיתכן דפליג על הבבלי וס"ל דאמת הטעם שבשבת אין מתפללים י"ח ברכות הוא משום שאסור לתבוע צרכיו בשבת, וכדמצינו במדרש תנחומא ריש פ' וירא, וז"ל: ולפיכך אין מתפללין בשבת שמו"ע, שאם יהיה לו חולה בתוך ביתו - נזכר ברופא חולי עמו ישראל והוא מיצר, והשבת ניתנה לישראל לקדושה לעונג ולמנוחה ולא לצער, לכך מתפלל ג' ברכות ראשונות וג' אחרונות והמנוחה באמצע, עכ"ל ע"ש, וכ"ה בשבלי הלקט סי' קכ"ח ובסדור רש"י סי' תקט"ו ע"ש [ולפ"ז לכאן הטועה בשבת והתחיל תפילת חול צריך להפסיק באמצע הברכה, שהרי מעיקר הדין אסור להתפלל תפילת חול. ושו"ר בירושלמי שם פ"ד ה"ד שנחלקו בזה אמוראים, ואולי פליגי בטעמים הנ"ל, וצ"ע. עוד יל"ע במי ששכח במוצ"ש לומר אתה חוננתנו והמשיך בתפילה ונזכר שלא אמר, דכיון שעדין לא הבדיל כיצד ימשיך לתבוע צרכיו, וא"כ שמא צריך לאמרו היכן שנזכר, וצ"ע], אבל אנן דקיי"ל כהבבלי דאף בשבת היה מותר להתפלל י"ח ברכות, לכאן אין מקום לטעם זה, וצ"ע.

נורא מאורי האש - ברכת השבח

הרב יצחק ליסיצין

א. כתב בשו"ע (רח"צ ד) אין מברכין על הנר עד שיאותרו לאורו, דהיינו שיהיה סמוך לו בכדי שיוכל להכיר בין מטבע מדינה זו למטבע מדינה אחרת. מבואר שאי"צ ליהנות בפועל, אלא "שיוכל" ליהנות, והטעם, כי אי"צ ברכת הנהנין אלא ברכת השבח כמש"כ ביאה"ל סו"ס רצ"ו, וברי"ש סי' רי"ג בשם פמ"ג. ונראה שזה הביאור בדינים שבשו"ע (סעיפים ט, י, יא, יב) שמברכים רק על נר העשוי להאיר, דאילו אם היתה זו ברכת הנהנין, כיון שהנאתו שוה גם כשעשוי לכבשן ולכה"נ ולמת, הוה צריך לברך גם עליהם. אלא דברת השבח היא ונתקנה רק על בריאת אש העשויה להאיר.

ולכך כ' במ"ב (ס"ק יג) אם הוא יוצא בברכת הבדלה מאחרים ורוצה לצאת גם בברכת במ"ה, יקרב עצמו אצל האש כשיעור שיוכל להכיר בין מטבע למטבע כדי שיוכל לצאת גם בברכת במ"ה (ע"כ). כי לא מהני שלאחר הברכה יקריבו הנר לאורו, כמו בבשמים שהיא ברכת הנהנין ואפשר להביאם אחר הברכה אל השומעים הרחוקים שיריחו, כי במ"ה ברכת השבח היא שיוכלים לצאת בשמיעתה רק מי שכבר סמוך לנר שיוכל ליהנות מאורו. וכן כ' במ"ב (ס"ק ג) "שיראה אש ויהנה לאור [ואח"כ] יברך במה"א" ואילו הוא ברכת הנהנין הו"ל ולברך לפני ההנאה.

ולפמ"ש כ' הרא"ש וטור ומ"ב (ס"ק ט) שנוהגים להסתכל בצפרנים כדי לראות אם יוכל ליהנות לאורו ולהכיר בין מטבע למטבע. נמצא שצריך להסתכל בהם "לפני" הברכה, וכך מפורש בבאה"ט ס"ק ד'. ורק מה שמסתכלים בכפות הידים שיש בשרטוטי היד סימן להתברך בו (מ"ב), שזה לכאן לא משום יאותו לאורו, זה אפשר לעשות גם אחרי הברכה אלא שלשון השו"ע הוא להסתכל בכפות הידים [לפני] ובצפרנים.

ועכ"פ נשים שהסיק הביאה"ל סו"ס רצ"ו שאינן חייבות בברכת הנר לכו"ע, אם רוצות להסתכל בכפות הידים ובצפרנים לסימן ברכה, אפשר לקרב אליהן הנר לאחר הברכה.

ומש"כ בחזו"א (או"ח לה ז) "דחשיב כברכת הנהנין", צ"ל דלא שהיא ברכת הנהנין, אלא כברכת הנהנין לאפוקי דאי"צ כברכת המצוות לענין ערבות, ע"ש. ב. כתב הרא"ש (ברכות פ"ח סי' ג) שברכה זו אינה אלא לזכר בעלמא שנברא האור במו"ש, דאי משום הנאת האור מברכה, היה צריך לברך בכל פעם ופעם כשנהנין מן האור. ע"כ. נשאלתי מה נשתנה האור שנתקנה ברכה לזכר זמן בריאתו, מכל שאר הטובות שלא נתקנה ברכה לזכר יום בריאתו.

ואולי י"ל שראוי שעל כל דבר מהבריאה תהא ברכה, ותקנום חז"ל באופן שיש לאדם התפעלות יותר לברך מלבו להשי"ת, ולכך במאכלות ובשמים קבעו לברך בבואו ליהנות מהן ולא ביום שנבראו. ויש בריות שמברכים עליהם אחר ל' יום שלא ראה אותם, כהרים וים הגדול. ועל האור כיון שאין הגוף נהנה ממנו, אין ראוי לתקן ברכה בכל פעם שבא ליהנות ממנו, אלא בחרו חז"ל במוצ"ש להיות זמן לברך על האש זכר לשזהו זמן בריאת האור.

בגדר הבדלה בתפילה

הרב עזרא פליישמן

בסי רצ"ד א' אומרים הבדלה בחונן הדעת ואם טעה ולא הבדיל משלים תפילתו ואינו חוזר מפני שצריך להבדיל על הכוס, והינו דאיכא תרי הבדלות א' בתפילה וב' על הכוס, וע"כ אם אין לו כוס יבדיל בתפילה והינו דצריך לחזור אי לא אמר אתה חוננתנו, משא"כ אי יש לו כוס אינו צריך לחזור ואינו מעכב, והנה יש לחקור בגדר אמירת אתה חוננתנו אי יסודו הוא מסדר התפילה של מוצ"ש להזכיר ענין הבדלה בתפילה או שמא הוא דין הבדלה ממש רק דצורת האמירה הנתקנה בשני אופנים א' בתפילה ושנית הוא על הכוס.

והנה מבוא' במשנ"ב דדין הבדלה בתפילה הוא אפי' הבדיל על הכוס דכבר יד"ח הבדלה מ"מ מזכיר בתפילה אתה חוננתנו, ולכאן ביאורו הוא כיון דהוא מסדר התפילה ע"כ אפי' יד"ח הבדלה על הכוס מ"מ כיון דמתפלל מוצ"ש ע"כ מזכיר אתה חוננתנו, אמנם מאידך גיסא בדינא דהרידב"ז הביאו המשנ"ב דאם שכח להתפלל ערבית מוצ"ש דבשחרית מתפלל שתיים לא יזכיר אתה חוננתנו, ואי נימא דמסדר התפילה א"כ מדוע לא ישלים למחר אתה חוננתנו כיון דהוא סדר תפילה. ואמנם המג"א סבר דלעולם משלים בתפילה השנייה והיינו כיון דהוא מצורת התפילה ע"כ צריך לחזור בתפילת השלמה אמנם דעת הרידב"ז צ"ע דהרי חזינן דדין ההבדלה הוא מצורת התפילה.

והמבואר בזה דגדר אמירת אתה חוננתנו בתפילה אינו דין הזכרה בעלמא אלא קיום דין של הבדלה ממש, דהרי בתחילה עיקר תקנת הבדלה היתה בתפילה אלא דחזרו והעשירו תקנו על הכוס אמנם כיון דיסוד הדין הוא להבדיל בתפילה ע"כ כל דמוצ"ש הוא עליו להבדיל נמי בתפילה, וא"כ אע"פ דנתקנה הבדלה על הכוס מ"מ לא זוז דברים ממקומם ואכתי קאי עליו ההבדלה בתפילה. ולפי"ז סבר הרידב"ז דבשחרית כיון דכבר הבדיל על הכוס ליכא עליו חובת הבדלה בתפילה כיון דכל התקנה היתה על ההבדלה בתפילה וזוהא אמרי' דגדר התקנה היתה להבדיל בתפילת מוצ"ש ולא בתפילת שחרית וע"כ לא שייך בזה השלמה משא"כ בערבית דאכתי מוגדר תפילת מוצ"ש מחויב להבדיל בתפילה וע"כ אפי' אי לא הבדיל על הכוס מ"מ לא מבדיל בתפילה.

אולם בדעת המג"א היה מקום לומר דסבר דגדר הדין הוא להזכיר הבדלה בתפילה ולא דין הבדלה הוא וע"כ שייך בזה תשלומין. אמנם יותר נראה דלא פליג בעיקר היסוד דגדר התקנה הוא להבדיל בתפילה אלא דמ"מ שייך תשלומין על עיקר ההבדלה והיינו דכמו דבדין הבדלה גופיה נאמר דאי לא הבדיל במוצ"ש מבדיל למחר עד יום ג' כן י"ל נמי בדין ההבדלה בתפילה יש לזה תשלומין אלא דא"כ מדוע לא נימא דיבדיל עד יום ג' ונפק"מ דאי לא התפלל שחרית נמי דיתפלל במנחה והביאור בזה דכל גדר דין הבדלה נתקן בתפילת ערבית של מוצ"ש וע"כ רק בשחרית דיש לזה גדר של השלמה של תפילת מוצ"ש בזה שייך לומר הבדלה בחונן הדעת אבל במנחה דכבר אין לזה גדר של תפילת מוצ"ש לא שייך דיזכיר בזה הבדלה בתפילה וחלוק מהבדלה על הכוס דדין התשלומין לא שייך לתפילה משא"כ בהבדלה בתפילה התשלומין שייכא לתפילה.

והנה בביה"ל הביא דברי רעק"א דמזכיר אתה חוננתנו בתפילה הראשונה ולא בהשלמה ומטו משמיה דהגר"ח לפרש דדין ההבדלה בחונן הדעת אינו דין בערבית אלא הוא דין בתפילה הראשונה של מוצ"ש, וע"כ אי התפילה הראשונה הוא שחרית יזכיר אז אתה חוננתנו, ולכאן דבריו מסתברין דמה הענין בתפילת מוצ"ש דאין זה תפילה מיוחדת אלא זה תפילה הראשונה אחר השבת א"כ מדוע דיזכיר בהשלמה.

והנראה בזה דעיקר זמנה הוא במוצ"ש וכנ"ל וגדר מה דמבדיל ביום ראשון הוא השלמה ואין זה מעיקר זמנה וע"כ לא שייך לומר דיתפלל בתפילה הראשונה כיון דגדר זמן ההבדלה בתפילה הוא במוצ"ש ונתקן נמי דזמן ההבדלה יהיה בתפילה דזמנה במוצ"ש וע"כ כל דין ההשלמה הוא בתפילה דהיא השלמה לתפילה דזמנה במוצ"ש וע"כ גם לפי"ד מג"א דנתבאר דהוא גדרשל השלמה להבדלה אבל כיון דנתקן דיהיה בתפילה שזמנה הוא מוצ"ש ע"כ דין ההשלמה שלו הוא נמי בתפילה דזמנה במוצ"ש בהשלמת תפילה זו.

והנה במשנ"ב כתב לחלק אי כבר הבדיל על הכוס דלא צריך להבדיל בתפילה משא"כ אי לא הבדיל על הכוס יבדיל בתפילה והיינו דחלוק הדבר דעל דין הבדלה נתקן תשלומין היכא דא"א דיצא באופן אחר אבל כל דאפשר דיצא באופן אחר לא נתקן דין תשלומין, אולם זה אינו דמדבריו מבואר דאף אם יהיה לו כוס ביום ראשון יזכיר הבדלה בחונן הדעת והיינו אע"פ דיהיה לו אפשרות של הבדלה על הכוס מ"מ לא מהני ובעי להזכיר הבדלה בחונן הדעת.

והנראה לומר בזה דאי יהיה לו עיקר דין הבדלה בזמנה לא חל חובת תשלומין וע"כ לא בעי להזכיר בשחרית

אחיזת הבשמים והכוס בהבדלה

הרב יוסף חיים הלוי בירנבוים

בשו"ע סי' רצ"ו ס"ו כתב ואוחז היין בימין וההדס בשמאל ומברך על היין ושוב נוטל ההדס בימין והיין בשמאל ומברך על ההדס ומחזיר היין לימינו.

ובלשון השו"ע מבואר שני חידושים א. שבשעת ברכת היין יאחז את ההדס בשמאל. ב. בצמן ברכת ההדס יאחז את הכוס בשמאל. וב"מ"א סי' רח"צ כ' ויש לראות בצפראי די ימין ולאוחז הכוס ביד שמאל, משמע שגם בברכת הנר יאחז הכוס בשמאל.

והנה על החידוש השני כ' המשנה ברורה בסק"ל ואינו מניחו אז מידו משום דכל הברכות של הבדלה מצוה להיות על הכוס, וכ' בשעה"צ וכמו שאמר דסודרו על הכוס.

ובכ"י הביא מהמרדכי בכיצד מברכין בשם הראב"ה בהא דמבו' שם דנוטל את היין בימינו דמניה נשמע שכל ברכה של דבר מצוה ראוי לו שיאחזנו בימין וכן הבדלה אוחז את היין בימין ומברך בפה"ג ושוב נוטל את ההדס בימין והיין בשמאל ומברך על ההדס ומחזיר היין לימינו, ובפרישה סי' רי"ב סק"ה כ' וכן ראיתי למ"ד ז"ל שנהג בשעת הבדלה שלקח ג"כ ההדס ביד שמאל בשעת הבדלה כשברך על היין ואח"כ החליף ועי' לעיל סי' ר"ו שצריך לאחוז הדבר שמברך עליו בימינו. ובדרישה הוסיף מה שכתבתי בפרשה בשם מו"ר וכו' באמת שאין לו ראייה מוחלטת מההיא דכתבתי בשם המרדכי וגם לא מדברי בית הלל שאמר שלוקח היין בימין ושמן בשמאל דאירי שהביאו שניהן לפניו ולא היה לו מקום להניחן ובא לאשמעינן כשיצוה לאחוז בשניהן צריך לאחוז היין בימין תחילה, ומיהו משמעות הלשון משמע כמו שנהג מו"ר ז"ל, עכ"ל. ובאמת הערה"ש בסי' רצ"ו ס"ז כ' ודע דהאחיזה בשמאל אינו חובה כלל ולכן אצלינו אין מחזיקין הבשמים בשעת ברכת היין וכשמברכין על הבשמים מניחין הכוס על השולחן ונוטל הבשמים בימינו אלא דהכוונה היא העיקר לאחוז היין בימין וההדס בימין בשעת ברכתם וממילא דהדבר השני בשמאל אבל אין זה בהכרח, והאריך בכל זה בשו"ת להורות נתן ת"ח ס"ז. ומש"כ במ"ב משום מסדרן על הכוס כ' לדחות דגם אם נמצא על השולחן לפניו חשיב מסדרן על הכוס וכמו כשיש יין על השולחן וקידש על כוס מים וסבור שהוא יין שזה חל על היין שעל השולחן, וסיים שלדינא הנה חזינן בדרישה שמורו הרמ"א נהג להחזיק בימין ובס' מקו"ח לחו"י סי' רצ"ו כ' דלא יפה עושים המניחים הכוס על השולחן, אך הביא שביע"ץ מבואר שפשיט"ל שאין חיוב להחזיק וכ' וכמדומה לי שכך ראיתי גדולי עולם שלא דקדקו בזה שלא לאחוז את הכוס בשעת ברכת בשמים והנר והנהגו כן יש לו על מי לסמוך. עכ"ל. וע"ע בחידושי בתרא מש"כ בב"י דברי הערה"ש שנהגו להקל.

והנה כ"ז לענין להחזיק את הכוס ביד שמאל בשעת ברכת הבשמים והנר, שבה המ"ב כתב שכן והביא הלהורות נתן את השי' שא"צ. אך החידוש הראשון שכ' בשו"ע שהוא יותר גדול שבשעת ברכת היין אוחז את הבשמים בשמאל צ"ב דאפי' אם נאמר שצריך בשעת ברכת בשמים ונר לאחוז הכוס לסדרן על הכוס אך בשעת ברכת היין למה שיצטרך לאחוז את הבשמים, אך באמת בחיי אדם כ' להדיא [כלל ח' סק"ד] וכן כשמברך על הבשמים נוטל היין בשמאל כדאמר בגמרא מסדר כולה אכסא וכן נראה לי, וא"כ רואים בחי"א שהדין שמסדר כולה אכסא שייך גם על זה, ושבגלל זה צריך לאחוז ביד [והערה"ש הנ"ל שכ' שלא נהגו לאחוז בשעת ברכת הנר והבשמים, כ' גם שלא נהגו לאחוז בשעת ברכת היין את הבשמים], ובספר אמרי יושר להגר"מ גריינימן שליט"א ברכות סי' י"ט נשאר בצ"ע על החי"א, ומנסה לב' באו"א דברמ"ב פ"ו מברכות הי"ד כ' את הדין של הגמ' של הביאו יין ושמן וכו' לגבי יין דברכהמ"ז שאוחז בברכהמ"ז את הבשמים בשמאלו והראב"ד תמה אני תמהו עם על כוס של ברכה הוא אומר בגמ' למה יאחוז הבושם בשמאלו ומה צורך שיהיה טרוד לשמור בידו הבושם עד שיגמור הברכה וכו'. וע"כ צ"ל לרמ"ב דגם בושם יש לו עניןקצת בברכה מלבד שצריך לברך על היין (ומצינו במילה שיש מוסיפין) ולפ"ז בהבדלה דמישך שייך בשמים לגביה יש ענין לאחוז גם בברכת בופה"ג, עכת"ד, ויל"ע. ובארוחת רבינו ח"א עמ' קכ"ט כ' שהיה אוחז בידו הבשמים בשעת ברכת בפה"ג.

איחור ההבדלה

הרב יהואל מיכאל רוטשילד

ק"ל דמצוה לאחר ההבדלה. ויש להסתפק במי שבין כך כבר הבדיל בתפילה אם עדיין יש ענין לאחר ההבדלה שעל הכוס. ושו"ע הספק הוא אם המצוה לאחר ההבדלה היא כדי להוסיף קדושת שבת או שהענין הוא רק כדי להראות שלא נוח לו להפרד מן השבת. והנה כידוע יש שיטות הסוברים דדוקא בכניסת שבת אפשר להוסיף מן החול לשבת מפלג המנחה ואילך אבל במוצאי שבת רק המעט שהוא מצוה להוסיף יש לו קדושת שבת, ועכ"פ לפי כמעט כל הפוסקים אי אפשר להוסיף כל כך כמו בערב שבת שהוא שעה ומחצה וא"כ משמע דהענין לאחר הוא רק כדי להראות שלא נוח לו להפרד מן השבת.

ולמעשה מפורש כן במשנ"ב סי' תפט סעיף ט שאע"פ שכבר התפללו והבדילו מקדימין ספירת העומר להבדלה דאפוקי יומא מאחרין ליה כל מה דאפשר.

אכילת מזונות קודם הבדלה

הרב צבי רותן

נפסק בשו"ע סימן רצ"ט סעיף א' דאסור לאכול שום דבר או אפי' לשתות יין או שאר משקין חוץ ממים משתחשך עד שיבדיל, אבל אם היה אוכל ושותה מבעוד יום וחשכה לו א"צ להפסיק.

ויש לברר האם צריך דווקא התחלה של נטילת ידים והמוציא, או אף מיני מזונות ותרגימא חשיב התחלה לענין שיוכל להמשיך בלא הבדלה, (ויש מדייקים בדברי המשנ"ב סק"ב דכתב דאפי' רק התחלה בעלמא שברך ברכת המוציא מבעו"י ונשתהה לאכול עד שחשכה ונקט התחלה של ברכת המוציא), אולם הדברים מפורשים בערוך השולחן סימן רצ"ט סעיף ה' וז"ל אבל אם היה יושב ושותה או אפי' רבים שישבו לשתות וחשכה צריכים להפסיק שאין זה קביעות ואפי' אוכלים פירות ומגדנות, ונ"ל אפילו אוכלים מזונות אין זה קביעות דאם היה קביעות היה להם ליטול ידים ולברך המוציא ומדלא עשו כן הוה אכילתם לראי וצריכים להפסיק ע"כ, ומבואר מדבריו דמזונות לא היה התחלה וחייב להפסיק משתחשך.

ולכאורה יש להביא ראייה לדבריו מהמשנ"ב בהל' פסח סימן תע"א סעיף ג' דכתוב בשו"ע שאם התחיל לאכול קודם שעה עשירית ומשכה סעודתו עד הלילה דינו כמו בשבתות ושאר ימים טובים שנתבאר בסימן רע"א סעיף ו', והיינו שאם שתי יין קודם אין צריך לברך ברכת הגפן על היין רק יאמר ברכת הקידוש ואח"כ אומר הגדה ומברך על אכילת מצה ולא ברכת המוציא כיון שהוא בתוך הסעודה, וכתב המשנ"ב בשם האחרונים דלפי מנהג הרמ"א לעיל בסימן תמ"ד דאין נוהגין לאכול מצה עשירה אפילו בערב פסח לא שייך כלל כל עיקר דינא דהמחבר דהרי לא אכל פת מתחילה ולא שייך לומר התחיל בסעודה ע"כ.

ויש להקשות דהרי המשנ"ב עצמו פוסק קודם בסק"כ שאם בישל את המצה ועשה מהם כדורים (קניידלעך) או מצה מבושלת בכל ראשון מותר לאוכלה קודם שעה עשירית דזה בודאי לא מיקרי מצה, וכתב שם בשעה"צ שאף בפירורין שמברכים עליהם מזונות כיון שאין בהם כזית, וכן פסק בסימן קס"ח סקנ"ז לענין קניידלעך דמברכים עליהם מזונות, וא"כ יש להקשות למה כתב המשנ"ב דלא שייך דין המחבר ששייך התחלה לפני שעה עשירית הרי שייך שיתחיל לאכול קודם שעה עשירית קניידלעך או מצה מבושלת ויחשב התחלה וממשיך אח"כ אחר שעה עשירית לשתות יין בלא ברכת הגפן וצ"ע. ומוכח מהאם כדברי הערוך השולחן שאין חשיב התחלה רק באופן שהתחיל נטילת ידים והמוציא אבל כשאוכל מזונות אין זה התחלה ואסור להמשיך לאכול אחר שתחשך.

אולם נראה דיש לדחות הראיה בתרתי א. דהרי יש להקשות באמת על דברי המשנ"ב אמאי נקט שלא שייך התחלה קודם שעה עשירית הרי יכול לאכול מצה מבושלת ודינם דאם יש בהם כזית מברכים ברכת המוציא (וכדנקט בשעה"צ סק"ט) ויכול לאוכלם קודם שעה עשירית כיון שלא מיקרי מצה ואין בהם טעם מצה וע"ז לא יעלה ארוכה דנאמר כדברי הערוך השולחן דהרי בכה"ג הוי המוציא.

ועוד שייך לדחות דאף אם נאמר שיכול לצאת בקניידלעך נראה שאין ראייה כיון שכל הטעם של הערוך השולחן הוא משום דאין זה קביעות שאם היה זה קביעות היה להם ליטול ידים ולברך המוציא ומדלא עשו כן הוה אכילתם עראי וצריכים להפסיק עכ"ל. ומוכח שכל סברתו דאמאי לא נטלתם ידים ומוכח דהוה עראי אבל במזונות של קניידלעך שכלל לא שייך בזה קביעות סעודה כיון שאין להם אפשרות ליטול ידים על לחם אולי בזה יחשב קביעות לכונ"ע ועיין.

המשך - בגדר הבדלה בתפילה

אולם אי לא הבדיל בזמנה ע"כ אע"פ דיכול לקיים הבדלה נמי על הכוס מ"מ כיון דחל עליו חובת תשלומין יהיה מחויב להזכיר נמי בתפילה כיון דחל עליו חובת תשלומין בין בהבדלה על הכוס ובין בהבדלה בתפילה אולם נמצא לפ"ז חידוש גדול אם יבדיל לפני תפילת שחרית בבוקר לא יפטור אותו מחובת הבדלה בתפילה ובעצם כך מדויק בביה"ל דאי כבר הבדיל בלילה לא מחויב להזכיר זה בתשלומין והיינו דיצא עיקר החיוב.

ומבואר דלדברי המג"א איכא ב' דיני הבדלה ובשניהם שייך השלמה, רק דדין הבדלה על הכוס הוא עד יום ג', ואילו ההבדלה בתפילה נקבעה דוקא בתפילת מוצ"ש וע"כ שייך השלמתן רק במה שמוגדר תפילת מוצ"ש ואילו לדעת המשנ"ב דין תשלומין של הבדלה בתפילה חל רק כשלא הבדיל על הכוס אבל כשקיים דין הבדלה על הכוס אין עליו השלמת הבדלה בתפילה.

מקור מצות הבדלה

בשבועות יח: כל המבדיל על היין במוצאי שבתות ה"ל בנים זכרים דכתיב **להבדיל בין הקדש ובין החול** וכתב התם להבדיל וכו'. וביאר המהרש"א דהוא ממה דכתיב קודם **יין ושכר אל תשת**, כלומר שבבואכם לאלה מועד לא תשתו, אלא רק במקום מצוה דהיינו להבדיל בין קדש לחול. [ועי' כלי יקר כאן].

וכי המגיד משנה דזהו המקור לשיי הרמב"ם בפכ"ט מהל' שבת דהבדלה דאורייתא וכי הה"מ דמדברי הרמב"ם נראה בביאור שהבדלה ג"כ מדאורייתא כמו קידוש (עי' לק). ואעפ"י שבפסחים (קו) מבואר דזכרהו על היין הוא בלילה של כניסתו וביום, ולא הוזכר כלל ביציאתו. "מכל מקום **לפיני ליה מדכתיב ולהבדיל**".

ועי' קוב"ש ביצה (יב) דכן דעת הרמ"ה שכי' דהבדלת יו"ט מדאורייתא מדכתיב להבדיל בין הקדש ובין החול, דקאי בין על שבת בין על יו"ט.

אבל הנצי"ב בהעמק שאלה (קסו,א) כ' דמלשון הרמב"ם ("לזכרהו בכניסתו וביציאתו") מוכח דהמקור הוא מלשון "זכור" ולא מדכתיב להבדיל. והוסיף להקי' על המ"מ דלפי"ד איך אפשר לעשות הבדלה מבעוד יום בעוד שהוא קודש.

אלא דעתו דמקור ד' הרמב"ם מהדרשא שנא' בזכור, כדדרשי' במכילתא (יתרו) קדשהו בכניסתו קדשהו ביציאתו (ועי' פסחים קו). ובמ"מ שם הביא ג"כ מהמכילתא.

ודעת הסמ"ג דמקור חיוב הבדלה מדאורייתא מדכתיב "וזכרת", שכי' (עשה כט) ושיי מקראות יש בדברות הראשונות זכור ובדברות האחרונות וזכרת וכו' כי שתי הזכירות אחת בכניסתו היא "זכור" ואחת **ביציאתו היא "וזכרת" שנכתב כפר' שמור** שאומר במדרש שנא' על יציאת שבת.

ועי' בהגהות רבנו פרץ על הסמ"ק סי' קמ"ה.

מדאורייתא או מדרבנן

דעת הרמב"ם והסמ"ג שהיא מה"ל כ"ל וכו' דהיינוך (לא) והרלב"ג (יתרו כח), וכו' רבינו יונה לפי מ"ש הבי"ר (רצו). ועי' בהעמ"ש (קסו,א) דהוכיח שהבדלה דאורייתא משבת טו: דמהלך במדבר וא"י מתי שבת וכו' והוא יומא **מינכר בקידושא ואבדלתא**.

וי"א שהבדלה אינה אלא מדברי סופרים (כ"כ המ"מ שם), והיא דעת הארחות חיים (יח) ותוס' רא"ש ברכות (כ: ושבלי הלקט (קל). וכ"כ הבי"ח (רצט) בדעת רס"ג.

וכי רעק"א בשו"ע (ב"ט"ז סק"ז) דכך דעת התוס' בשבועות (כ: ד"ה נשים) דמ"ש "ביציאתו" הוא אסמכתא, והבדלה מדרבנן.

וכן נראה בל' רש"י בשבת קיד: (ד"ה ולא מבדילין) [לגבי יו"ט שחל ער"ש שאין מבדילין בתפלה ועל הכוס] שכי' "דלא תקנו **לומר הבדלה** אלא ביציאת קדש וכניסת חול", ומשמע דהיא תקנה ומצוה מדרבנן.

ועי' ב"י (רצו,ח) שהביא את הארחות חיים דאין הבדלה תלויה בשמירת שבת אלא **רבנן אסמכוה אקרא**, ולכן נשים אינן חייבות בהבדלה. [ועיי' דרבינו יונה חולק ומחייב כמו בקידוש].

ומ"מ לבי' השיטות הנ"ל הבדלה על היין היא מדרבנן, כמ"ש הרמב"ם בפכ"ט ה"ו "מדברי סופרים לקדש על היין ולהבדיל על היין".

אך בתוס' הרא"ש שם הביא את דעת רבינו קלונימוס דגם **שתיית היין מדאורייתא**, ולכן נזיר מותר לשתות יין קידוש והבדלה דמושבוע מה"ס. וכ"כ המפרש בנזיר ד. ועי' שאג"א סו"ס ס' שהקי' מברכות לג דכשהעשירו קבעוה על הכוס.

גדר החיוב

שיי הרמב"ם דהבדלה היא חלק ממצות זכור שכי' מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים שנאמר זכור את יום השבת לקדשו... וצריך לזכרהו בכניסתו וביציאתו, בכניסתו בקידוש היום וביציאתו בהבדלה.

ובסה"מ ע' קנה כ' ואמרו ג"כ קדשהו בכניסתו וקדשהו ביציאתו כלומר הבדלה, **שהיא ג"כ חלק מזכירת שבת מתוקנת ומצווה**.

ובאמת אף בכניסת שבת מצינו גדר של "הבדלה" כדאי' במתני' בסוכה (ג): "ובערב שבת היו מוסיפין שש שלש להבטיל את העם מלאכה ושלש להבדיל בין קדש לחול". והיינו ד"קידוש" ענינו להבדיל את הקדש מהחול, וכך מבואר בסה"מ שם בגדר מצות הקידוש "לומר דברים בכניסתו וביציאתו נזכיר בס גודל היום הזה מעלתו **והבדלו משאר ימים הקודמים ממנו והבאים אחריו**, והוא אמרו ית' זכור וכו' כלומר זכרהו **זכר קדושה והבדלה**. ומבואר דהבדלה בין קדש לחול היא חלק ממהות הקידוש. ולפי"ז בהבדלה ג"כ בעינן הזכרת שבת השבת, וא"כ באמירת **"שבוע טוב"** לא מתקיים דין הבדלה.

ועי' רלב"ג פר' יתרו (כח, שכי' "זאת הזכירה אשר בכניסתו קראוהו רז"ל "קידוש" ואשר ביציאתו קראוהו 'הבדלה' וכל זה נכלל בתיבת 'קידוש' כי **הקידוש הוא הבדל דבר מדבר**. ושם בתועלת הט' כתב "ולפי שלא ישלם קידוש זה היום משאר ימים אם לא היה זה ביציאתו ג"כ, חוייב שתהיה הזכירה בכניסתו וביציאתו". ומבואר שההבדלה היא **השלמת הקידוש שבכניסתו**.

ונפק"מ לענין קטן **שנעשה בן י"ג במוצ"ש** אם מחוייב בהבדלה ועי' שו"ת בצל החכמה (ח"א סי' עב) שהאריך עפ"י הנ"ל.

המבדיל בין קדש לחול

בפסחים קג: מבואר שצריך לומר, בין קדש לחול בין אור לחשך בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה. שהן ג' הבדלות, והרביעית מעין החתימה.

וכי הרשב"ם שם (ד"ה וחותם) דכל ג' ההבדלות כתיבי בתורה, **ולהבדיל בין הקדש ובין החול** (שמיני י), ויבדל אלקים בין האור ובין החושך (בראשית א,ד), ואבדיל אתכם מן העמים (קדושים כ,כו). והמנהיג (עו) הוסיף דג' אלו שייכי לשבת, שהאור במוצ"ש נברא, ובין ישראל לעמים הא כתיב בשבת כי אות היא ביני וביניכם, שעי' שמירת השבת נבדלים ישראל מהאומות.

ועי' באבודרהם שנוסחתו בהבדלה שבתפילה היא: אתה אמרת להבדיל בין קדש לחול שנאמר **ולהבדיל בין הקדש ובין החול**, ובין אור לחושך שנא' וכו'.

וכי הרשב"ם דהבדלה בין שבת לחול לא כתיבא דמעין חתימה חשיבא. אבל בד' רש"י בחולין ספ"א (כו): מבואר דהבדלה בין שבת לימי המעשה הוא חזרה על הבדלה בין קדש לחול, עי"ש. ולכאור נחלקו אם ההבדלה בין קדש לחול פירושה באופן כללי, כפשטיה דקרא בפר'. או דפירושו קדש הוא שבת ופי' חול הוא ימי המעשה.

עיין בשו"ע רצט, אומר "המבדיל בין **הקודש ובין החול**" והרמ"א שם נקט בשינוי קצת, לגבי נשים שצריכות לומר "המבדיל בין **קודש לחול**". וביאר באמת ליעקב דהשו"ע ס"ל דהבדלה דאורייתא ולכן נקט לשון תורה, אבל הרמ"א ס"ל דהבדלה דרבנן ולכן נקט לשון משנה (עי' שבת קנ:).

מלאכה לפני הבדלה

אסור לו לאדם שיעשה חפציו קודם שיבדיל (שבת קנ:). ונח' הראשונים מהי ההבדלה המתירה, דלדעת רע"ג ורש"י מספיק שיבדיל בתפילה, ולפי הרא"ש צריך גם אמירת המבדיל, הובא בטור (רצט,י), ועי"ש אם צריך בה הזכרת שם ומלכות. ודעת הר"ף והרמב"ם דרק הבדלה על הכוס מתירה במלאכה (ועי' ישוע"י סק"ד). והשו"ע פסק לקולא. ועי' ברמ"א דכל זה במלאכה גמורה משא"כ מלאכה קלה כהדלק"נ. והט"ז כ' דדוקא מלאכת אומן.

האחרונים חקרו **בגדר האיסור** במלאכה עד שיבדיל, אם הוא המשך האיסור של שבת, וההבדלה היא המתירה במלאכה, או שחיוב ההבדלה אוסר במלאכה.

ועי' מג"א תצא שבמוצאי פסח מותר לאכול חמץ לפני הבדלה, וביאר "דכיון שחשכה לילה **הוי חול לכל מילי** אלא שחכמים אמרו שאסור לעשות מלאכה עד שיבדיל". ומבואר דהמלאכה אסורה משום חיוב ההבדלה ולא מצד שעדיין שבת אצלו.

אך העולת שבת (רצטו, ורסג,י) כ' שכל זמן שלא הבדיל קדושת שבת עליו ואסור במלאכה. (ועי' מ"ב סקל"ג).

ובא"א (בוטשאטש) נטה דהוא איסור דאורייתא מצד תוספת שבת, אך מסיק דשבת יוצאת במחשבה והוי איסור דרבנן.

ועי' בחי' הגרי"ז על הרמב"ם שתלה בזה את פלוג' הראשונים אם צריך אמירת המבדיל בשם ומלכות, עי"ש.

ובאבן ישראל (ח"ח סי' מה) הוכיח מהרמ"א שמלאכה קלה מותרת גם בלא המבדיל, ועי"כ דהוא מצד חיובי הבדלה, וחדש דגדרו משום דא"א לומר המבדיל אחרי שעשה מלאכה דכבר אי"ז הבדלה. [ולכן התיר להשתמש בנהג שלא הבדיל, ועי' צ"א ח"א לג].

שתיית השומעים

הטור (רצט) הביא מחלוקת הגאונים אם מחלק לבני הבית מכוס של הבדלה, לרב עמרם גאון מטעים לבני ביתו, אבל רב סעדיה כתב שאי"צ. וכ"כ השבה"ל (עז, הובא בב"י) שכוס של הבדלה המבדיל רגיל לשתותו כולו.

ועי' פרישה דהוא דין מיוחד בהבדלה. וכ"כ הבי"ח דדוקא בהבדלה משום דס"ל שהבדלה מדרבנן ולא תקנוהו לנשים וקטנים, ולכן א"צ בני ביתו לטעום, אבל בניו הגדולים חייבין לשתות. אכן הא"ר השיג מהשבה"ל שהמבדיל שותה כולו. והמט"מ כ' כרע"ג שמחלק לבני ביתו, וכ"כ האר"ח. ולשיי זו משמע שגם הנשים שותות. ועי' לקט יושר שכי' ושותה ונתן הכוס לאשתו ואח"כ נוטל הכוס ביד שמאל ובאו כל בניו וכלותיו וניניו ונתן להם לשתות וכו'.

אך המג"א (רצוד, כ) כ' שנהגו הנשים שלא לשתות מכוס הבדלה והטעם עיי' בשל"ה עכ"ל. [והוא עפ"י דחז"ל דעה"ד גפן היה ועיי' סנהדרין ס מלמד שסחטה עיבבים וכו' ולפי שנתכוונה להבדיל מאדם עיי' יין אין הנשים טועמות יין של הבדלה]

והאדר"ת (תפלת דוד עמ' נו) תמה דלהל' סבירא לן דעץ הדעת חיטה היה. כמבואר בברכות מ. ור"ה טז. וא"כ אין לחוש לטעם זה.

ובשו"ת הר צבי (קנד) כ' בשם הגר"א דהטעם משום דחיישינן לשיי דאשה אינה מחוייבת בהבדלה, וא"כ כשעונה אמן על ברכות ההבדלה הוי הפסק לברכת הגפן.

ויש לדון ביו"ט שחל במוצ"ש שמבדילים עם הקידוש, אכן עיי' ערוה"ש דכיון שהוא רק מנהגא פשיטא כשמבדילות לעצמן צריכות לשתות, אך המ"ב בסו"ס רצה כ' איפכא. ומ"מ הא"ר והתו"ש ומ"ב וכו"ח נקטו שאינו איסור אלא מנהג.

מלחמתה של תורה

בקושיית הרב י.א. ברייזנר (גליון קל"ה) לדעת בית הלל דפרו ורבו היינו בן ובת, דילפינן מבריתו של עולם דהיינו אדם וחווה (יבמות סא.), כלומר שצריך להעמיד בן ובת שמהם יש קיום למין האנושי. וצ"ע דהא אחרי מתן תורה אח אסור באחותו, ונמצא שא"א שמהם לבד יהיה קיום למין האנושי, אלא שכל אחד בפני"ע ינשא לבן זוגו, וא"כ מה בין בן ובת לבין מי שהוליד בן ובן שלא קיים פרו, דבשניהם הביא ב' חצאין של קיום העולם, ואמאי צריך בן ובת דוקא.

כתב הרב נפתלי סופר די"ל הכוונה, דכיון שאדם וחווה היו לבדם בעולם, בע"כ נצטוו שיולידו זכר ונקיבה, דבלא"ה אין המשך, וזה מגלה שפירוש התיבות "פרו ורבו" הוא ז"ו, ומצות פרו ורבו כמאמרה בתחילה, ממשיכה גם לאחר מתן תורה.

והרב אי"ש ו. כתב דלכאורה הרי אמרו ב"ש דשאני כאן דאפשר לינשא לאחרים. וזה פשוט שאינו דומה לאדם וחווה דכאן לא מיירי באדם יחיד בעולם וצריך להעמיד בן ובת יחידים בעולם שתקשה הרי הם לא יכולים להינשא יחד. אלא היה שאלה מנין ללמוד על גדרי הציווי דפריה ורביה. וב"ה אמרו דמסתברא שרחמנא ציוה בבריית העולם כמו שאז היה זכר ונקיבה כדי לקיים העולם הכא נמי כשהבורא מצוה על פ"ר הוא מצוה כן על בן ובת. (למרו שזה לא דומה לגמרי וכו"ל).

והרב יצחק לייסיצין יישב דל"ב אינה סברא אלא ילפותא, שהרי דעת ב"ש ביבמות שם דלא ילפינן מבריותו של עולם כי אין דנין אפשר משא"א, וא"כ ב"ה שלמדו אפשר משא"א, סברי דזו ילפותא ולא סברא.

בקושיית הרב עקיבא קאלשין (פר' זכור גליון קלה) על החיי אדם בכלל סח שהסתפק אם צריך לעקור מביתו לילך לעיר אחרת לקיים קריאת פרשת זכור, וצ"ע שהרי השו"ע (תרפ"ז) כ' להדיא י"א שפרשת זכור ופ' פרה אדומה חייבים לקוראם מדאורייתא לפיכך בני הישובים שאין להם מנין צריכים לבא למקום שיש מנין בשבתות הללו כדי לשמוע פרשיות אלו שהם מדאורייתא.

והרב אי"ש ו. ציין שהח"א בעצמו פסק דכבר ברור דברי השו"ע שלגבי פ' זכור בני הישובים שאין להם מנין צריכים לבא למקום שיש מנין. (כלל קנה אות ב.) ובכלל סח' תמך יסודותיו בכמה טעמי. "ועוד... דהא קודם יו"ט לא חל עליו כלל המצוה עד יו"ט" - וזה שייך בתקיעת שופר ולולב. משא"כ בקריאת פ' זכור שזה חייב פעם בשנה וכבר חל עליו חייב כבר לפני שבת לכאורה. ועוד טעם כ' דמי שיש לו אשה בעי לשמחה ולכן אינו יכול לעקור מביתו, וזה שייך דווקא ביו"ט שיש דין בעלה משמחה, דיש חייב שמחה. ולא שייך לשהבת פ' זכור.

והרב יצחק לייסיצין כתב דהספק הוא רק אם צריך "לעקור" מביתו לעיר אחרת ליותר מיום אחד, אבל ללכת באותו יום כ' הנשמ"א שמחוייב, וא"כ לק"מ דהשו"ע איירי בבני הישובים שאין להם מנין, שבכל שבת פטורים מליילך יותר ממיל כדי להתפלל במנין, ובשבתות אלו מחוייבים ללכת בבקר אף יותר ממיל וחוזרים לביתם באותו יום.

תגובות על גליון פורים

במגילת אסתר - ומרדכי ידע

על מה שהק' הר"א גרינולד ברש"י ד' א' שהסכימו העליונים לפי שהשתחוו לצלם ושנהנו מסעודת אחשוורוש, ולכאוי במגילה יב. מבואר דרק משום שהשתחוו לצלם נגזר. י"ל דרשב"י בגמ' הכי קאמר שלא רק משום שנהנו, כי א"כ רק שבשושן יהרגו, אלא בהכרח שגם' כי השתחוו לצלם. ולק"מ.

במגילת אסתר - יבא המלך והמן

הר"י פיליפס הקשה במש"כ ברש"י מגילה ט"ו: שהזמינה אסתר את המן כדי שהרגם וכי גזרי גזירה ומית חד מינייהו בטלי הגזירה (תענית כט.) וק' דהרי לא נתבטלה הגזירה ע"י מיתת המן, ואדרבה אחשוורוש אמר "כי כתב אשר נכתב בשם המלך... אין להשיב". כבר הק' כן בעבר בעומקא דפרשה הר"ש רוברג שליט"א.

ואולי י"ל דהנה ברש"י תענית שם פירש הטעם דכסבורין שאירע להן על שהרעו לגזרו. והנה נאמר (ח' ז') ויאמר המלך... ואותו תלו על העץ על אשר שלח ידו ביהודים, ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם וגו'. וצ"ב הרי תלאוהו גם כי הכין עץ למרדכי שדיבר טוב על המלך, ועל כי רצה לכבוש המלכה עמו בבית, ועל ששלח אנשים לעקור אילני הבוסתן. אלא י"ל דה"ק דכיון שמת על שהרע לגזרו על היהודים, לכך יש לבטל גזרה זו. אלא דכיון שנתבטל כן בשם המלך ונחתם בטבעתו, אין להשיב לשוויי טועה, אלא עליכם לשלוח אגרות שיפרשו את הראשונות כטוב בעיניכם, כדפירשו הגר"א והמלבי"ם.

יצחק לייסיצין

איסור שתויי יין בביאת מקדש ובעבודה

הרב יהודה נבנצל

שי' הרמב"ם - האיסור בביאה, והעבודה תנאי

יין ושכר אל תשת.. בבאכם אל אהל מועד (י, ט). להרמב"ם (סהמ"צ, ל"ת ע"ג) שיכור אסור בביאת מקדש גם בלא עבודה, וחייב מיתה הוא דוקא בעבודה. ולהרמב"ן אינו אסור אלא בעבודה.

והנה כתב הרמב"ם (ריש הל' ביאת מקדש): "א" שלא יכנס כהן שכור למקדש. (ז. שלא יכנס טמא למקדש. (ט. שלא ישמש טמא". ולא כתב "שלא ישמש שכור", ודייק ה"ב דקדש" (עה"ת) שגם בשעת העבודה אין האיסור "בעבודה", אלא "בביאה", והעבודה היא רק תנאי בביאה, שתהיה "ביאה שיש עמה עבודה". עכ"ד.

ו"ל דמקורו מתו"כ, דז"ל: "אינו חייב אלא בשעת עבודה", ול"א "על העבודה" [ולפי"ד מה שהעבודה מתחלפת, הוא דהוי מעין עבודה חוץ למקדש].

עוד הוכיח ה"ב דקדש", מדכתב (ביאת מקדש א, טז) וכן אם עבד ביציאתו חייב מיתה, ומקורו מתו"כ שריבה יציאה כביאה. ואם האיסור "בעבודה" מאי נפק"מ אם עבד בביאה או ביציאה. עכ"ד. וצ"ע בראיה זו, דגם אם האיסור בעבודה, י"ל דהביאה היא תנאי, וכמשנ"כ להלן בדעת רש"י, ולכן צריך ריבוי שגם בדרך יציאה מתקיים התנאי דביאה.

שי' הרמב"ן - האיסור בעבודה, ואין הביאה אפי' תנאי

ומאידך כתב הרמב"ן (שמניי ט; ו): "והנה פירוש 'בבואכם' כאשר תעבדו עבודה, ואמר בלשון הזה כי כל העבודות שם היו'. כלומר, כלומר, "בבואכם" היא מילה מושאלת ל"בעבודתכם", וכאילו לא כתוב "בבואכם", אלא "בעבודתכם". ומדוייק לקצה השני, שלא רק שאין האיסור בביאה, אלא דלא מוזכר ביאה אפי' בתור תנאי לאיסור בעבודה, ולכן ג"כ כתב שם שאין חייב במקריב בבמה "משום דאינו בכהן", ולא משום שחסר התנאי ד"ביאת מקדש".

שי' רש"י - האיסור בעבודה, והביאה תנאי

ובפירש"י משמע כהרמב"ן, דהאיסור מדין העבודה, דפירש (שמניי י; ובב"מ צ: ד"ה להבדיל) דהאיסור "כדי" שידע להבדיל בין עבודה קדושה למחוללת. ומשמע שכל האיסור בשביל העבודה, ולא משום קדושת המקדש.

אמנם לכאורה לרש"י, נכתבה "ביאה" כמשמעה, לתנאי לאיסור בעבודה, דהנה לגבי קידוש יו"ר איתא בזבחים יט: דהו"א מדכתב "בבואם" דמיחייב אפי' אביאה ריקנית, קמ"ל "לשרת". ע"כ. וא"כ ה"לשרת" קאי א"בבואם", וכאילו כתיב "בבואם לשרת", ובזה לכאורה גם הרמב"ן יודה ש"בבואם" אינו "בעבודתכם", דאל"ה למה צריך לכפול "בעבודתכם, לשרת". וא"כ בקי"ר נכתבה ביאה כמשמעה לפחות לתנאי.

ואכן פירש"י בקי"ר (לכ;): "בבואם אל אהל מועד, או בגשתם אל המזבח. החיצון, שאין כאן ביאת אוה"מ אלא בחצר". ע"כ. ומשמע שהחסרון שאין כאן "ביאת אוה"מ", והתשלום שיש "ביאת חצר", ול"כ שאין "עבודה באוה"מ אלא בחצר".

והנה איתא בתו"כ: "ומנין שאינו חייב אלא בשעת עבודה, נאמר כאן בבואכם ונאמר להלן (בקידוש ידים ורגלים) בבואם...". ע"כ. והרי אין גז"ש לחצאין, וא"כ גם בשתויי יין הוא אותו גדר, שהביאה תנאי. [ומכאן צ"ע על הרמב"ן]. ועוד שכתב רש"י (גיטין מא: ד"ה דכו"ע) "דגז"ש הוי כמאן דכתביה בגופיה דקרא" [וע"ע רש"י תענית ב. ד"ה כתב]. וא"כ כאילו כתוב במפורש "יין ושכר אל תשת בבאכם.. לשרת", וא"כ גם בשתויי יין נכתבה ביאה כמשמעה לפחות לתנאי.

להגר"א. י"ל דהאיסור בביאה ובעבודה

בחומש הגר"א הביא שהטעם שכהן אסור ביין, משום שנכנס יין יצא סוד, ושפתי כהן ישמרו דעת. עכ"ד. ועפי"ז מובן למה זכתה קמחית בשכר צניעותה דוקא לכהנים גדולים [יומא מז.], דכהן הוא ענין של צניעות ושמירת סוד.

והנה הגר"א הוסיף שם, שענין השמן הוא שמירת סוד. ע"כ. ולפי"ז י"ל טעם למה מושחים בשמן את הכהנים וכל השרת והמשכן, כיון דהכהנים ועבודתם ומקום עבודתם, כל אלו צריכים שמירת סוד.

ואם כנים הדברים, א"כ איסור דשתויי יין הוא גם בביאה וגם בעבודה, שהרי גם המקדש וגם כלי העבודה צריכים שמירת סוד, ושניהם צריכים משיחה בשמן. ויל"ע.

להשיט"מ, הגדר בשתויי וקי"ר וטמא

תנן בזבחים טו: כל הזבחים שקבלו דמן.. טמא וכו' פסול. והק' השיט"מ (ז) למה לא חשיב שתויי יין, ות"י "משום דמוזהרין משעת ביאה, ולא קתני אלא הני דאין מוזהרים משעת ביאה". וביאר הגר"ח סלובוויצ'ק צ"ל עפ"י הרמב"ם, שבשתויי יין האיסור בביאה ולא בעבודה.

והעירוני, שהמשנה שם מזכירה "ושלא רחץ ידים ורגלים", ולהנ"ל מוכח שבמחוסרי קידוש יו"ר האיסור בעבודה. ולעיל הוכחנו שקידוש יו"ר ושתויי יין שוים בכל דגריהם, דהא אין גז"ש לחצאין. וצ"ע.

עוד צ"ע דהשיט"מ ממשיך, "וטמא דחשיב, כשנטמא בעזרה". ולמה צריך לזה, נימא שנטמא קודם שנכנס לעזרה, אלא שבטמא יש איסור "בעבודה". וי"ל דזהו כוונתו, דמזה שטמא אסור גם כשנטמא בעזרה, שאין כאן ביאה", ראייה שהאיסור "בעבודה" [עיין בחידושי הגר"ח (ביאת מקדש, א, טו. בסוה"ד) דהיכא שהוה שם מתחילה, אינו בכלל "ביאה"]. ויש להוסיף, שההוכחה מנטמא בעזרה, הוא בגוונא שלא שהה כדי שיעור השתחוואה. וכמש"כ תוס' (סנהדרין פג. ד"ה ולא) שגם ביוצק ובולל ובכל העבודות שאין עליהם חייב בטומאה, הפטור הוא דוקא בנטמא בפנים, ושהה פחות מכדי השתחוואה.

דרושים לחברות

טלפון	שעה	מקום	נושא
052-7451481		עדיף שד"ח	גמ' נשים
057-3127252	9:30-10:15	ביכ"נ עמל התורה מנ"ח 7	שיעור בכ"נ שמואל
054-9729402		כולל קול יעקב	חיים למוטע רבני
9790869		ברכפלד	כיצד מברכין/חזרה בימות, חומש רש"י/מסור בעין
057-3163311			גמרא
9760370		ברכפלד	גמ' עדיף ברכות, רש"י ותוס'
052-7170366		בית כנסת דרומא	דף היומי/הל' פסח - בעיני יסודי
052-7653584	11:30 - 9:00	זכרון משה	פסחים באנגלית
052-7130901	12:30 - 10:00	זכרון משה	גמ' מועד
054-7242912			מחפש שיעור בגמ' באנגלית (מוקדם)
050-9444377	9:00-12:00 חוץ מיום ה'		גמ' (מוכן לשלם)
057-3135605	12:00 - 11:00	זכרון משה	פסחים גמ' רש"י
050-4101902	5:00	נייד	גמרא
9740206	11:00-1:00	נאות שמחה	מס' ברכות בקצב מהיר ויסודי
	7:05	נתיבות המשפט 111	מתקיים שיעור דף היומי
		זכרון משה	מס' שבת פ"ב ותחילת כירה
			לפחות עמוד גמרא
052-7684038			גמרא
054-8440914			הלכות שבת
054-4737360	11:30-1:00 בשבוע	חפציבה, בביתי	לבחור מצוין - כתובות פ' ראשון
050-4111403		ברכפלד	דף היומי
054-8424322	10 עד 1 בהתמדה	קמח	אברך מחפש שלימדוהו גמ' נשים/בניקין
052-7167619		אפשרות ללנות	דף היומי
057-3114454		משך חכמה	מוש"ע נידה
9298517		יש ימים בוקר ויש אחר הצ'	כיצד מברכין/מכות, חומש רש"י/מסור בעין
052-7625466	7:00 - 6:00	בית תפילה/משובב נתיבות	דף היומי
057-3156223		חניכי חברון בשד"ח	יהודי שעובד פה - פעם בשבוע
9790869		ברכפלד	דף היומי
054-8424322	5:30 - 4:00	קמ"ח	מוש"ע שהייה והתמנה
9298192			הלכה
9790821		כולל סורוצקין	דף היומי
052-7665106	7:00 - 5:00	ברכפלד	הלכה
054-8415403	5:00 - 4:00	קרית ספר	דף היומי
052-7620812	4:00-7:00 חלקי	אוהל מנחם/קמח עד המרכזי	הלכה י"ד
9340105		זכרון משה	גמ' חולין - עמוד ליום
052-7324862	5:00 - 3:00	גרין פארק	מילה
057-3101491		בביתי	דף היומי
050-4111403		ברכפלד	הלכות שבת
054-8424663	7:00	שאגת אריה/קצה"ח	גמ' הלכה
057-3129704	8:30-10:30	רח' ר' יהודה הנשיא, בביתי	קצושו"ע וחומש רש"י
9799833	9:15-10:45	ברכפלד - בני הישיבות	מ"ב דרשו
052-7631465		ברכפלד	איסור והיתר
03-6744038		נאות הפסגה	מחפש שיעור דף היומי
052-7136602		ברכפלד, עדיף בביתי	נביא/פרקי אבות, וכדומה
052-7632205	10:15 - 9:15	שאגת אריה	שיעור במס' יומא
052-7614024		זכרון מאיר	דף היומי
054-8407350		זכרון משה	הלכה / מוסר
6374394	10:00 - 9:00	זכרון משה/היכל יצחק	גמיש. להשאיר הודעה
9285124		בביתי בחשמונאים	טור, שו"ע, מ"ב
054-8403599	11:00 - 9:30	ברכפלד	דף היומי (רצוי אברך מבוגר)
052-8952613	11:00 - 9:00	בביתי/היכל הגר"ם	מס' ברכות דף ליום
050-4171130	10:30 - 9:30	ברכפלד	הלכות סת"ם
050-4106417	10:30 - 9:00	ברכפלד ר"ע	בבא מציעא
054-8462669	10:30 - 9:00	גרין פארק	מוש"ע נידה
057-3156223		קצה"ח	עדיף מס' ברכות עמוד ליום
050-4134050	9:00	בביתי בברכפלד	מתקיים שיעור דף היומי
	7:45	אוה"ח 27 - חניכי הישיבות	הלכות סת"ם
050-2553310			מ"ב הלכות שבת
052-7697695	9:00-11:30	חפציבה	הלכות מקוואות
054-9761746			כתובות
057-3166988	8:30-11:00	יוסיים מתוך אב"ג'ד	מחפש שיעור דף היומי
050-3140972	9:30	תחלת נתיב/מ"שד"ח	בחור ללמוד עם בחור תענית
9740767	8:45 - 7:45	חכמת התורה ברח' מסילת ישרים	משניות זרעים בעיני
052-7617912		גבעה צפונית	קידושין גמ' רש"י/הל' דיינים שוע ונ"כ
052-7617912			ביאורי תפילה (עולת תמיד)
052-7617912		גבעה צפונית	נשים או נזיקין
052-7526975			חובות הלכות
052-7617912			

בוקר

אחר הצ'

ערב

פתח

קושיא

מורנו המרא דאתרא
הגר"מ קסלר שליט"א

כתבו התוס' בר"ה ט"ז. ד"ה כמאן "ואומר ר"ת דשלא יחלה ודאי מצלינן אלא לר' יוסי [כונתו לר' יוסי הסובר שאדם נידון בכל יום], אבל שיתרפא מצלי אליבא דכו"ע [היינו גם לדעות שאדם נידון בר"ה ויוה"כ], דמתי יחלו נגזר מתי יתרפאו לא נגזר עכ"ל, והדברים צ"ב דלמה נגזר רק החולי ולא נגזר גם על הרפואה, דמה חילוק יש ביניהם לגבי מה שדנים את האדם בר"ה ויוה"כ, ועוד הלא בגמ' בע"ז נ"ה. אי, "יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם משיעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני" וכו' כשנגזר על החולי נגזר ג"כ על הרפואה, וצ"ע.

מודה על האמת

שמעתי מהגאון הגדול רמ"מ שולזינגר זצ"ל שכאשר היו באים אל מרן הגר"ח מבריסק זצוק"ל ראשי ישיבות מרחבי ליטא וחיפשו מג"ש ראוי לשמו וביקשו ממנו להמליץ להם על ת"ח צורב הראוי לתפקיד. אבן הבוחן אצל הגר"ח היתה אחת ויחידה, אם אותו ת"ח שכמוכן מלא וגדוש בידיעת התורה ובהבנתה לעומקה, ויר"ש מרבים ובעל מידות נפלאות, אבל אם היה יודע בו שהגו גם מודה על האמת, דהיינו שאם יאמר בשיעורו יסוד או סברא ויקום אחד מקטני תלמידיו ויסתור את דבריו ע"י פירכא אמיתית, ואע"פ שמסוגל הוא לדחות את דברי המקשה, אבל בתוך תוכו יושע שהאמת עם התלמיד, אזי אם הת"ח מסוגל לומר ברבים "טעיתי והצדק עם התלמיד", הוא זה הראוי להיות מגיד שיעור לתלמידים, הוא זה הזכאי להמנות בין מוסרי התורה ומנחיליה לדורות. מידת "מודה על האמת" כל כך יסודית וקריטית בלימוד התורה, וכבר מפורסם הדבר מאוד על מרן הגרא"מ שך זצוק"ל כמב פעמים שהודה ברבים ולא בוש לומר טעיתי. ושמעתי מפי אחד ששמע מפי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שאביו מרן הקה"י זצוק"ל אם היה קורה לפעמים שחשב שא' מילדיו התנהג שלא כראוי וגער בו או הכה ולאחר מכן נודע לו שטעה, לא היה בוש לבוא אל ילדיו הקטנים ולבקש מחילתם ולומר טעיתי!

מוגש ע"י:
ארגון "משובב נתיבות"
מרכז להצלה רוחנית

לעילוי נשמת

הרה"ג רבי אריה הלוי בלוך זצ"ל
ב"ר שמואל שליט"א
מוקדש ע"י הרה"ג ר' יעקב יעקבזון שליט"א
ר"מ ישיבת דברי אמת

נושאי הגליונות הבאים

תזריע - מילה בשבת
מצורע - ביעור חמץ
אחרי (שבת הגדול) - הגדה של פסח

למען עתיד ילדיך
תכנית "שמח תשמח"
*לילדים עד ביל שנה.
הלוואת נפרסה של 200 תשלומים
לפרטים: הרב א. ארנפרנד 050-4150605

ברגע האחרון!! לפני שיהיה מאוחר
ארגון משובב נתיבות
מרכז להצלה רוחנית
057-3133330 057-3102044/8/9 057-3140000

ד"ת [עד 700 מילים] יתקבלו בצירוף שם מלא וטל' בדוא"ל:
gal200@neto.bezeqint.net
או בתבות "עומקא דפרשה":
בכניסה לאוצה"ס "בית יוסף" רח' שד"ח.
בברכפלד, ביהכ"נ "בני הישיבות"
שד' יחזקאל.
בג. הדוומית, ביהכ"נ בית תפילה
נתיה"מ 75.
אין המערכת אחראית להחזיר כתבים
או דיסקים.
ד"ת בדפים מתקבלים
עד יום ראשון בלבד.
בדיסק ובמייל יש להעביר
עד יום ג' בלילה.